

שמלה - פריט לבוש של נשים ונערות המכסה את חלקו העליון של הגוף והרגלים. [מילון אוקספורד]

השמלה מזוהה באופן מובהק עם נשים, אפילו בימינו אנו, בזמן שמרבית הנשים והנערות בתרבות המערב חופשיות ללבוש מכנסיים. ההגדרות המילוניות מזהות את השמלה כפריט לבוש של נשים, והשמלה משמשת כאייקון המבדיל בין נשים וגברים, על דלתות חדרי שירותים ובמדיה הדיגיטלית. גברים, לעומת זאת, קרוב לוודאי שלא יראו בפומבי בשמלה.

בספרה 'מיתוס היופי' טוענת נעמי וולף כי למרות - ואולי דווקא בגלל - ההתקדמות בזכויותיהן, במעמדן ובשוויון של הנשים מאז הגל השני של הפמיניזם, נשים עדיין נבחנות במידה רבה על פי הופעתן החיצונית והן נשלטות על ידי נורמות של יופי ונעורים.

עם דגש זה על יופי, מהווה השמלה פריט מרכזי בבניית הופעתה של האישה. כך נמצאת האישה במלכוד, שכן אם היא נראית מושכת מדי, עלולים לזלזל בה ולא להתייחס אליה ברצינות כתוצאה מדעות קדומות הגורסות כי יופי ואינטליגנציה אינם יכולים לדור בכפיפה אחת. יתירה מזו, האישה עלולה להיות מואשמת כמעודדת הטרדות או אפילו אונס, בטענה שהיא "ביקשה זאת" בעצם העובדה שהתלבשה באופן פרובוקטיבי.

מאה אמניות וביניהן כתריסר אמנים הוזמנו להשתתף בתערוכה 'שמלה סימלה: שיבה לאנטיאה'. האמניות והאמנים התבקשו להציג יצירות העוסקות בייצוגי השמלה, ולפרש פריט לבוש זה על פי הבנתן.ם. ההכוונה היחידה הייתה ההקשר של התערוכה, המציינת 25 שנים להיווסדה של גלריה אנטיאה לאמנות פמיניסטית בירושלים.

מרתק לראות את שפע הפרשנויות לנושא השמלה שקיבלנו בעבודות לתערוכה, וכן את חקר הנושאים הבווערים שהן מעלות לדיון: שמלותיהן של ילדות קטנות כגורם פיתוי; פגיעותה של האישה בעקבות הפתח הגדול הנמצא בתחתית שמלתה; שמלת הכלה שהיא (עדיין) שמלת החלומות של רוב הנשים; חוסר הביטחון של נשים רבות לגבי המראה שלהן; האישה הלבושה/חשופה והמבט הגברי; השמלה כמאפשרת לבישת זהויות שונות, גברים בשמלות ופלואידיות מגדרית; השמלה כמסמנת מעמד חברתי; כמזהה את האחר/ת; השמלה כזיכרון וכשריד חומרי; השאלה האם מלאכת התפירה היא מלאכה נשית.

ריטה מנדס-פלור ונעמי טנהאוזר

אוצרות התערוכה "שמלה, סמלה: שיבה לאנטיאה", מאי 2019